

PIONIRSKA KNJIŽNICA V SREDNJEROČNEM OBDOBJU 1981-85

Silva Novljan

Osnove za delo pionirskih knjižnic v tem srednjeročnem obdobju so izoblikovane v teoriji in vsa gradiva so javnosti dostopna, torej znana, pa vendar delo na tem področju ne napreduje v skladu z že sprejetimi smernicami. Kaj bi morali storiti, da bi napredovalo hitreje?

Predvsem bomo morali knjižničarji spremeniti naš odnos do otrok kot uporabnikov knjižnice. Mladina od predbralnega obdobja do 20. leta starosti je po statističnih podatkih še vedno najpogostejši član in obiskovalec splošnoizobraževalnih knjižnic. Ko pa primerjamo temeljno knjižnično gradivo, prostor in kader, ki je na voljo mlademu uporabniku, pa ta odstotek v primerjavi z odraslim uporabnikom nizko pade. Rešujejo ga šolske knjižnice, ki jim knjižnični delavci republiške matične službe in splošnoizobraževalnih knjižnic posvečajo veliko skrb, sicer upravičeno, a vendar se včasih zdi, da se pri tem pozablja na javno pionirsko knjižnično mrežo in njen razvoj.

Ni se bati, da bi šolske in javne pionirske knjižnice postale tekmeči, saj nam praksa potrjuje ravno nasprotno. Dobra šolska in javna pionirska knjižnica imata več obiskovalcev, kot če je ena izmed njiju slabše razvita. Če izposoja v javnih knjižnicah pade, pade pogosto tudi zato, ker se je spremenila kvaliteta branja. Mladi uporabnik si ne izposoja več kupa knjig, pač pa skrbno izbere knjigo, ki jo potrebuje bodisi za razvedrilo bodisi za učenje ali pa za zadovoljitev svojih interesov. Prav tako otroci ne hodijo več v knjižnico samo kot bralci in tudi nočejo biti samo kot taki nagovorjeni. Knjižnica jim predstavlja tudi prostor, kjer se družijo z vrstniki, se spoznavajo, srečujejo, govorijo, igrajo in to je potrebno dopolnilo k branju, lahko pa tudi osnova za vodilo k branju. Tako aktivno preživljajo tudi prosti čas, ki je ena izmed najpomembnejših kategorij v procesu vzgoje, saj nudi to, kar jim ne da ne šola ne dom.

Da dobimo takega aktivnega uporabnika knjižnice in kritičnega bralca, pa je potrebno strokovno in sistematično delo na področju knjižnične in knjižne vzgoje.

Ta se v večji meri izvaja v knjižnicah osnovne šole kot v večini pionirskih oddelkov splošnoizobraževalnih knjižnic in zavzetost knjižničarjev osnovnih šol nam je lahko za vzgled in spodbudo,

da se da tudi v težjih pogojih in pogosto z manj teoretičnega knjižničnega znanja veliko narediti, pa čeprav včasih s trmasto upornostjo. Seveda svoje znanje tudi nenehno dopolnjujejo in so npr. v študijskem oddelku ljubljanske pionirske knjižnice med najpogostejšimi obiskovalci poleg študentov Pedagoške akademije, medtem ko je knjižničar splošnoizobraževalne knjižnice prava redkost. Tudi to je droben dokaz o našem odnosu do mladinskega knjižničarstva in mladinske književnosti. Na to delo ne bi smeli gledati podcenjevalno ali pa samo kot odskočno desko za delo z odraslim uporabnikom in tudi ne gledati mladega človeka samo kot prihodnjega odraslega uporabnika, pač pa kot uporabnika, ki ima prav sedaj pravico do svoje knjižnice.

Že dolgo ni prava naloga pionirskih knjižnic samo čim večja izposoja, ampak skušamo s stalnim programom drugih dejavnosti narediti knjižnico za eno izmed središčnih točk otrokovega bivanja, ki mu bo pomagala na poti njegove lastne osebne graditve. Ta naloga bo knjižnicam ostala tudi v prihodnje, pa čeprav bomo govorili o računalniško opremljenem informacijskem centru za mladino, z veliko količino kadarkoli dostopnih informacij. Tu bo delo z mladimi še veliko bolj potrebno in pomembno, saj izobilje informacij in informacijska preobtežnost lahko spreminja posameznika v sužnja tujih mnenj in lahko pomeni resno oviro pri oblikovanju svobodnega javnega mnenja in intelektualnega življenja. Za to pa potrebujemo kader, ki je pripravljen delati z mladino. Malo je splošnoizobraževalnih knjižnic, ki bi imele specializirano usposobljenega knjižničarja za delo z mladino, ki bi poznal mladinsko psihologijo, pedagogiko, mladinsko književnost in knjižničarstvo.

Zaskrbljujoča je tudi kvantiteta in kvaliteta knjižnega sklada za mladino, čeprav se z odkupom Kulturne skupnosti spreminjata in izboljšujeta. Zlasti kvaliteta je resna ovira za izvajanje knjižnične in knjižne vzgoje in kič bi moral brezpogojno z javnih knjižnih polic na odpad ali v arhiv. Tudi prostor je pogosta ovira za delo z mladino, ne more pa biti temeljni vzrok za to, da ne nastavimo kadra in ne postavimo kvalitetnega gradiva za mladino.

Kaj lahko naredimo oz. kaj moramo storiti v tem srednjeročnem obdobju:

1. Reorganizirati se mora republiška matična služba za javne pionirske in šolske knjižnice, ki mora kot strokovno teoretični in organizacijski center za področje mladinskega knjižničarstva:
 - izdelati standarde za javne pionirske knjižnice v republiškem merilu;
 - izoblikovati tloris mreže javnih pionirskih knjižnic, ki bo omogočala knjižnično in informacijsko delo glede na specifične posebnosti otrok in različne oblike dela;

- utrditi povezavo s šolskimi knjižnicami in jasno izoblikovati naloge obeh;
 - izoblikovati in podrobno določiti naloge vzorčnih knjižnic in njihovega mesta v enovitem knjižničnem sistemu znotraj dogovorjenih območij;
 - določiti splošnoizobraževalne knjižnice II. stopnje oz. knjižnice v okviru knjižničnih regij, ki bodo v tem srednje-ročnem obdobju prevzele naloge vzorčnosti, seveda ob pomoči republiške matične službe in že dveh delujočih vzorčnih pionirskih knjižnic, ljubljanske in mariborske, ki ne moreta pokrivati potreb vse Slovenije, pa ne zaradi nestrokovnosti, pač pa zaradi pomanjkanja kadra;
 - v povezavi z Zavodom SRS za šolstvo oz. s svetovalno službo za šolske knjižnice določiti šolske vzorčne knjižnice.
2. Vsaj v vsaki občinski matični knjižnici moramo usposobiti knjižničarja za delo z mladimi.
 3. Poskrbeti moramo za kvalitetno in številčno bogatejše knjižnično gradivo za mladino.
 4. Organizirati in izvajati moramo ostale dejavnosti za mladino v skladu z možnostmi določene knjižnice.
 5. Povsod moramo uvesti namesto izposojnine članarino za mlade uporabnike.

To ni program, so predlogi, ki bi jih bilo treba uresničiti kljub težjim družbenim pogojem v tem obdobju, hkrati pa bi morali izkoristiti vsako možnost za dvig kvalitete našega dela in tudi za razširitev dejavnosti. V tem času ne smemo pozabiti na področje vzgoje in izobraževanja predšolskih otrok, ki je bolj zanemarjeno kot osnovnošolsko; na ustanavljanje igralnic za najmlajše, na bibliobus, ki bi obiskoval vzgojnovarstvene organizacije in krajevne skupnosti, na povezavo s Skupnostjo otroškega varstva, in z vzgojnovarstvenimi organizacijami ter na delo s starši. Prav tako ne smemo pozabiti na mladostnike, ki jih pogosto zanemarjamo in ne sledimo njihovim interesom, pač pa jih brez pomoči na preходу iz osnovne šole napotimo h knjižnim policam za odrasle. Zanje ni toliko potreben poseben oddelek pač pa predvsem specializiran knjižnični delavec za delo z njimi, da jih bo vključeval v knjižnico ob poznavanju njihovih interesov in potreb s strokovno izoblikovanimi metodami dela, ter posebne dejavnosti kot so diskoteka, srečanja z ustvarjalci, pogovori o knjigah, razstave itd.

To je nekaj predlogov in vsi tisti, ki se z mladinskim knjižničarstvom že sedaj poglobljeno ukvarjamo, bomo veseli, vseh drugih predlogov in vspeh bud pa tudi kritik. Enako nas bodo razveseljevala poročila o delu z mladino, ki ga knjižnice že sedaj izvajajo, pa zanje ne vemo dovolj. Pa imamo vendar svojo revijo KNJIŽNICA, ali ne?